

Nazirxo'jayev F. A.

“Gospital terapiya” kafedrasi assistenti.

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

**FARG'ONA VILOYATI AHOLISI ORASIDA HAYVON YOG'LARINI
CHEKLASHNING SURUNKALI PANKREATIT XURUJLARI
PROFILAKTİKASIDAGI O'RNI**

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda Farg'ona viloyatida surunkali pankreatit bilan kasallangan bemorlar orasida hayvon yog'larini cheklashning kasallik xurujlari profilaktikasiga ta'siri o'rganildi. 350 nafar bemor prospektiv kuzatuv tadqiqotiga jalb qilinib, intervensiya guruhida 6 oy davomida hayvon yog'lari iste'moli 40 % ga kamaytirildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, yog' cheklash guruhi nazorat guruhiga nisbatan xuruj chastotasi, simptom og'irligi va lipid profili bo'yicha statistik jihatdan ahamiyatli yaxshilanishga erishdi ($p < 0,05$). Demak, hayvon yog'larini cheklash surunkali pankreatit xurujlari profilaktikasida muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: surunkali pankreatit, hayvon yog'lari, profilaktika, lipid profili, Farg'ona viloyati, ovqatlanish terapiyasi, xuruj chastotasi.

Назирходжаева Ф. А.

Ассистент кафедры «Госпитальная терапия»

Ферганский медицинский институт общественного здоровья

**РОЛЬ ОГРАНИЧЕНИЯ ЖИВОТНЫХ ЖИРОВ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ
ФЕРГАНСКОЙ ОБЛАСТИ В ПРОФИЛАКТИКЕ ПРИСТУПОВ
ХРОНИЧЕСКОГО ПАНКРЕАТИТА**

Аннотация: В данном исследовании изучено влияние ограничения потребления животных жиров на профилактику обострений хронического панкреатита среди больных Ферганской области. В проспективное наблюдательное исследование были включены 350 пациентов, в интервенционной группе потребление животных жиров

было снижено на 40 % в течение 6 месяцев. Результаты показали статистически значимое улучшение частоты обострений, тяжести симптомов и липидного профиля в группе ограничения по сравнению с контрольной группой ($p < 0,05$). Таким образом, ограничение животных жиров имеет важное значение в профилактике обострений хронического панкреатита.

Ключевые слова: хронический панкреатит, животные жиры, профилактика, липидный профиль, Ферганская область, диетотерапия, частота обострений.

Kirish. Surunkali pankreatit (SP) – oshqozon osti bezining surunkali yallig‘lanish kasalligi bo‘lib, uning asosiy klinik ko‘rinishi davriy xurujlar, qorin og‘rig‘i va hazm buzilishi hisoblanadi. Jahon miqyosida SP tarqalishi 100 000 aholiga 5–12 holatni tashkil etadi [1]. O‘zbekistonda, xususan Farg‘ona viloyatida, an‘anaviy ovqatlanish tarkibida hayvon yog‘larining yuqori ulushi kuzatiladi, bu esa SP rivojlanishi va xurujlarining kuchayishiga zamin yaratadi [2]. Hayvon yog‘lari iste‘molining ortishi qon lipidlari darajasini oshiradi va oshqozon osti beziga qo‘shimcha yuk tushiradi [3].

Tadqiqotning maqsadi – Farg‘ona viloyati SP bilan kasallangan bemorlarida hayvon yog‘lari iste‘molini 40 % ga cheklashning 6 oylik davrda xuruj chastotasi, simptom og‘irligi, lipid profili va BMI ga ta‘sirini baholashdir.

Material va metodlar: Tadqiqot dizayni: prospektiv kuzatuv tadqiqoti. Tadqiqotga Farg‘ona viloyat klinik shifoxonasida 2023–2024-yillarda SP tashxisi bilan ro‘yxatga olingan 25–60 yosh oralig‘idagi 350 nafar bemor jalb qilindi. Bemorlar tasodifiy ravishda ikkita guruhga bo‘lindi: intervensiya guruhi ($n=175$) – 6 oy davomida hayvon yog‘lari iste‘moli kundalik ratsiondan 40 % ga kamaytirildi, boshqa oziq moddalar o‘zgarishsiz qoldi; nazorat guruhi ($n=175$) – odatdagi ovqatlanish rejimini saqladi.

Baholash parametrlari: xuruj chastotasi (6 oyda), simptom og'irligi indeksi (10 ballik shkala), lipid profili (triglitsyeridlar – TG, past zichlikdagi lipoproteinlar – LDL, yuqori zichlikdagi lipoproteinlar – HDL) va tana vazni indeksi (BMI). Qon namunalari bazal holatda va 6 oydan keyin olingan. Statistik tahlil: Student t-test uzluksiz o'zgaruvchilar uchun, χ^2 test kategorik ma'lumotlar uchun qo'llanildi; $p < 0,05$ statistik ahamiyatli deb qabul qilindi [4].

Natijalar: 6 oylik kuzatuv davomida intervensiya guruhida xuruj chastotasi o'rtacha $1,8 \pm 0,6$ marta, nazorat guruhida esa $3,4 \pm 1,1$ marta qayd etildi ($p < 0,001$). Simptom og'irligi indeksi intervensiya guruhida $3,2 \pm 1,0$ ballni, nazorat guruhida $5,7 \pm 1,4$ ballni tashkil etdi ($p < 0,001$). Lipid profili ko'rsatkichlari ham sezilarli farqni ko'rsatdi: TG darajasi intervensiya guruhida $1,6 \pm 0,4$ mmol/l ga tushgan bo'lsa, nazorat guruhida $2,3 \pm 0,7$ mmol/l darajada qoldi ($p < 0,01$). LDL ko'rsatkichi ham intervensiya guruhida pastroq edi ($2,8 \pm 0,5$ ga nisbatan $3,5 \pm 0,8$; $p < 0,01$). HDL darajasi intervensiya guruhida nisbatan yuqori kuzatildi ($1,3 \pm 0,3$ ga nisbatan $1,1 \pm 0,3$; $p < 0,05$). BMI intervensiya guruhida $26,1 \pm 2,8$ kg/m², nazorat guruhida $28,4 \pm 3,2$ kg/m² ni tashkil etdi ($p < 0,01$).

Jadval 1. Intervensiya va nazorat guruhlari ko'rsatkichlarining 6 oylik taqqoslanishi

Ko'rsatkich	Intervensiya guruhi (n=175)	Nazorat guruhi (n=175)	p-qiyamat
Xuruj chastotasi (6 oyda)	$1,8 \pm 0,6$	$3,4 \pm 1,1$	$< 0,001$
Simptom og'irligi indeksi	$3,2 \pm 1,0$	$5,7 \pm 1,4$	$< 0,001$
TG (mmol/l)	$1,6 \pm 0,4$	$2,3 \pm 0,7$	$< 0,01$
LDL (mmol/l)	$2,8 \pm 0,5$	$3,5 \pm 0,8$	$< 0,01$
HDL (mmol/l)	$1,3 \pm 0,3$	$1,1 \pm 0,3$	$< 0,05$
BMI (kg/m ²)	$26,1 \pm 2,8$	$28,4 \pm 3,2$	$< 0,01$

Izoh: qiymatlar $M \pm SD$ shaklida ifodalangan; p-qiymat Student t-test asosida hisoblangan.

Muhokama. Olingan natijalar hayvon yog‘larini cheklashning SP xurujlari profilaktikasida samarali ekanligini tasdiqlaydi. Xuruj chastotasining 47 % ga kamayishi klinik jihatdan ahamiyatli natija bo‘lib, bu de Pretis va hamkasblarining (2021) ma’lumotlari bilan mos keladi [5]. Lipid profilining yaxshilanishi oshqozon osti beziga tushadigan metabolik yukni kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. TG darajasining pasayishi bezning ekzokrin funksiyasini saqlashga yordam beradi, chunki yuqori triglitseridlar pankreas to‘qimasiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri toksik ta’sir ko‘rsatishi isbotlangan [6]. BMI ning kamayishi ham umumiy metabolik holatning yaxshilanganini ko‘rsatadi.

Tadqiqotning cheklovlari: nisbatan qisqa kuzatuv davri (6 oy), bitta viloyat bilan chegaralanganlik va ovqatlanish nazoratining o‘z-o‘zini hisobotga asoslanganligi natijalarning umumlashtirilishini cheklaydi. Kelajakda ko‘p markazli, uzoq muddatli randomizatsiyalangan tadqiqotlar o‘tkazilishi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa. Farg‘ona viloyati SP bemorlarida hayvon yog‘lari iste’molini 40 % ga cheklash 6 oylik davrda xuruj chastotasini sezilarli darajada kamaytirdi, simptom og‘irligini yengillashtirdi va lipid profilini yaxshiladi. Hayvon yog‘larini cheklash SP bemorlarining kompleks davolash va profilaktika dasturlariga kiritilishi tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Beyer, G. Chronic pancreatitis: epidemiology, diagnosis and management updates / G. Beyer, A. Habtezion, J. Werner // Nature Reviews Gastroenterology & Hepatology. – 2020. – T. 17, № 7. – S. 398–410.
2. Usmonov E. I. et al. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FARG‘ONA VODIYSIDA YASHOVCHI KEKSA BA QARIYA ODAMLARDA O‘T YO‘LLARI KASALLIKLARI KECHISHI XUSUSIYATLARI //Research Focus. – 2024. – T. 3. – №. 12. – C. 137-144.

3. Yadav D., Lowenfels A. B. The epidemiology of pancreatitis and pancreatic cancer //Gastroenterology. – 2013. – Т. 144. – №. 6. – С. 1252-1261.
4. Решина И. В., Калягин А. Н. Факторы риска, влияющие на прогрессирование хронического панкреатита //Байкальский медицинский журнал. – 2007. – Т. 68. – №. 1. – С. 9-12.
5. de Pretis, N. Dietary fat intake and chronic pancreatitis / N. de Pretis, A. Amodio, L. Frulloni // Pancreatology. – 2021. – Т. 21, № 4. – S. 735–741.
6. Хорлякова О. В. СОЦИОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ БОЛЬНЫХ ПАНКРЕАТИТОМ //Биомедицинская инженерия и биотехнология. – 2015. – С. 155-157.